

กุฎี (กะตี่)

พิชัย แก้ววิชิต

คลองบางกอกใหญ่ หรือคลองบางหลวง กับกระแสชีวิตของผู้คนเป็นดั่งสายน้ำ กับปากฝั่งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ที่มากความสำคัญต่อการ เรียนรู้เพื่อเข้าใจ วิถีคนไทยกับความหลากหลายและแตกต่างของวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ที่ได้อาศัยอยู่ร่วมกันนับร้อยๆ ปีด้วยความเข้าใจ

กับเรื่องราวชุมชนชาวไทยมุสลิมในย่านฝั่งธนฯ ที่เมื่อไม่นานมานี้ผมเองได้มีโอกาสไปเที่ยวชมศาสนสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง ตั้งแต่เมื่อครั้งแรกเริ่มก่อตั้งชุมชนในย่านคลองบางกอกใหญ่ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เรื่อยมาจนถึงกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตามลำดับ

"สามกะตี่ สามสมัย ย่านคลองบางกอกใหญ่" คืออะไร? เมื่อความสงสัยก่อตัวขึ้น แต่ด้วยความไม่รู้มีมากกว่าสิ่งที่ควรรู้ จึงไร้คำอธิบายจากสิ่งที่สงสัย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องจำเป็น ที่จะถือโอกาสติดสอยห้อยตามไปด้วยกับ "Mic Walking Trip" เพื่อจะได้ลัดทอนความไม่รู้เรื่องของตัวเองลงได้บ้าง กับความรู้ความเข้าใจของประวัติศาสตร์ ที่ไม่ควรปล่อยให้เป็นเรื่องไกลตัว

จากจุดนัดพบ ปากซอยอิสรภาพ 23 หยุตยืนเตรียมความพร้อมอยู่ที่หน้าป้ายวัดราชสิทธิารามราชวรวิหาร เมื่อพร้อมหน้าพร้อมตา มากันครบถ้วนจำนวนคน ถึงเวลาตามกำหนด เริ่มออกเดินทางไปยัง "มัสยิดดิลพัลลาร์ หรือ กะตี่ปลายนา (กุฎีนอก)" เป็นกะตี่ของแขกเจ้าเซ็น (แขกเจ้าเซ็น คือคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามนิกายชีอะห์) โดยชื่อกะตี่ปลายนา สันนิษฐานว่าแต่เดิมพื้นที่แห่งนี้เป็นปลายนาหลวง ในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และชุมชนของแขกเจ้าเซ็นก็คือบริเวณนี้เช่นเดียวกัน

จากนั้นเดินข้ามถนนไปยังฝั่งตรงข้าม ที่เยื้องกันไม่มากนักจากจุดแรก คือ "สุสานดาวดีโบราห์" ซึ่งเป็นสุสานของกลุ่มมุสลิมนิกายชีอะห์ ที่เป็นกลุ่มพ่อค้าที่เดินทางมาจากอินเดีย และได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่มัสยิดเซฟี หรือมัสยิดตึกขาว แถวคลองสาน จากนั้นเดินต่อไปอีกไม่ไกลก็ถึง "กะตี่เจริญพาศน์ หรือกุฎีเจริญพาศน์ (กุฎีล่าง)" ที่เป็นศาสนสถานของมุสลิมนิกายชีอะห์ แห่งที่สองของกรุงเทพฯ แต่เดิมชื่อ "กุฎีล่าง" ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 มีการสร้างสะพานเจริญพาศน์ จึงเปลี่ยนจากชื่อเดิมมาเป็น "กุฎีเจริญพาศน์" อย่างเป็นทางการ

เมื่อสมควรแก่เวลา และ "สาร์บแขกคลองบางหลวง" ก็พร้อมแล้วให้ได้ชิม ที่เรือนไม้สักทองของพระยาราชาบุประดิษฐ์ (นาค) อดีตปลัดทูลฉลองของวังหน้าในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่ออิมกำลังดีจากสาร์บคลองบางหลวง ตบท้ายเครื่องดื่มเย็นชื่นใจ รสหวานปนเปรี้ยวและแอบเผ็ดจากการตำพริกขี้หนูลงไป กับเครื่องดื่มที่มีชื่อว่า "ชะระบัต"

จากนั้นเดินรั้งท้ายกลุ่มไปยัง "มัสยิดบางหลวง หรือกุฎีขาว" รูปทรงสถาปัตยกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งเป็นมัสยิดของชุมชนมุสลิมนิกายซุนนี และด้วยความที่มัสยิดบางหลวงมีรูปทรงคล้ายวัด ในบางครั้งก็จะมีคนเดินผ่านไปมาที่นับถือพุทธศาสนาไหว้เคารพ โดยมีได้สังเกตว่าแท้จริงแล้วศาสนสถานที่นี่นั้นคือมัสยิด

ออกมาจากการชมมัสยิดบางหลวง เดินข้ามคลองบางกอกใหญ่ มุ่งหน้าไปยัง "มัสยิดต้นสน" (กะตี่ใหญ่) ที่มีชุมชนมุสลิมและศาสนสถานมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมัสยิดต้นสนในปัจจุบันได้ถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2479 แทนของเก่าที่ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา ศาสนสถานสุดท้ายของการเที่ยวชม คือ "มัสยิดมดุงธรรมอิสลาม หรือสุเหร่ามดุงธรรมอิสลาม" ซึ่งเป็นสุเหร่าแห่งแรกของแขกเจ้าเซ็น สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2479 โดยนายเพ็ง เมนาคม เพื่ออุทิศสุเหร่าแห่งนี้ให้เป็นสถานศึกษาชุมชนในนาม "โรงเรียนมดุงธรรมอิสลาม"

การเดินทางเที่ยวชมแม้เพียงหนึ่งวัน กับชุมชนมุสลิมในย่านคลองบางหลวง ถึงแม้ว่าตัวผมเองจะจำเรื่องราวไม่ได้ทั้งหมด แต่สิ่งที่ได้มันก็มากพอที่จะทำให้เห็นภาพวิถีชีวิตผู้คนในอดีต กับ เรื่องราวความเป็นมา เป็นไปที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ที่ข้องเกี่ยวกับชุมชนชาวไทยมุสลิมได้ดียิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ อ.ธีรพันธ์ ช่วงพินิต วิทยาการนำเที่ยวและบรรยายให้ความรู้ ตลอดการเดินทาง มา ณ ที่นี้ ขอขอบคุณ MIC และทีมงาน ขอขอบคุณผู้ร่วมเดินทางทุกๆ ท่าน และที่ขาดไม่ได้ ขอขอบคุณทุกๆ กำลังใจที่ติดตามอ่านกันมาโดยตลอดนะครับ ขอขอบคุณมากมายครับ

ที่มา: พิชัย แก้ววิจิต. (2 - 8 มิถุนายน 2566). *กุฎี (กะดี)*. มติชนสุดสัปดาห์. 71.